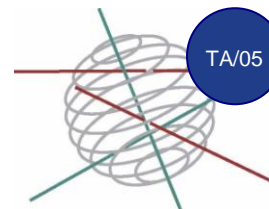

DRUPSSUC-Resultaten

Ontwerp en renovatie van publieke stedelijke ruimten voor een duurzame stadsontwikkeling

DUUR VAN HET PROJECT
01/01/2007 - 31/01/2011

BUDGET
795.169 €

SLEUTELWOORDEN

Transversaliteit, duurzame stad, openbare ruimte, stedenbouw, multicriterium-hulpmiddelen, methodologie, ontwerprichtsnoren, stadsleven, stedelijk microklimaat, stedelijke akoestiek, stedelijke biodiversiteit, watercyclus, bouwdichtheid, sociologie, participatie, mobiliteit, openbare verlichting.

CONTEXT

Ondanks de cruciale rol van de openbare ruimte – die steeds meer wordt geprivatiseerd en ingepalmd door auto's - in het tot stand brengen en doen functioneren van de stedelijke maatschappelijke structuren, wordt zij almaar vaker synoniem van hinder in plaats van welzijn. Dit zorgt er in grote mate mee voor dat een aanzienlijk deel van de stadsbevolking dat daartoe de middelen heeft, verhuist naar een buitenstedelijke woonomgeving, die volgens hen meer voordelen biedt.

Naast het verlies van inwoners uit de meer gegoede bevolkingslagen, wat financieel en op imago gebied nadelig is voor de stad, leidt het stedelijke uitdijingsproces dat voortvloeit uit het wegtrekken van de bevolking naar de stadsrand, tot een aanzienlijk ruimte- en energieverbruik, een aftakeling van het landschap en een verslapping van de sociale weefsels.

Deze trends druisen in tegen de noodzaak om over te schakelen op een duurzamer ontwikkelingsmodel dat inspeelt op de huidige behoeften, zonder afbreuk te doen aan het vermogen van de toekomstige generaties om in hun behoeften te voorzien.

DOELSTELLINGEN

Gezien de stedelijke uitdijing is het noodzakelijk dat de intrastedelijke openbare ruimte wordt opgewaardeerd, zowel in de wijken met een hoge concentratie van armere bevolkingsgroepen als in de meer gegoede zones. Deze opwaardering heeft tot doel de gezelligheid, het comfort en de aantrekkingskracht van deze stadszones te verbeteren, niet alleen om het aantal bewoners op peil te houden, maar ook om een terugkeer van bewoners op gang te brengen. De stad en haar inrichting blijken daarbij belangrijke pijlers voor het sociale, ecologische en economische evenwicht van de bewoning van het grondgebied.

Gezien de noodzakelijke transversaliteit van stedenbouw en de principes van duurzame ontwikkeling blijkt een transversale multidisciplinaire aanpak van stadsvernieuwingprojecten de sleutel tot duurzame stedenbouw te zijn.

Het ontwerp van de openbare ruimte mag niet beperkt blijven tot eenvoudige esthetische of functionele overwegingen. Het vergt een multidisciplinaire benadering waarin zowel de fysieke, fysiologische of psychologische als de sociale, culturele, politieke, economische of ecologische behoeften en uitdagingen van de stad worden opgenomen, en dit op transversale wijze om "optimale compromissen" tot stand te brengen in de inrichtingsprocessen van dit type van ruimte.

Deze multidisciplinaire en transversale aanpak krijgt in deze studie gestalte via acht niet-exhaustieve en niet-exclusieve onderzoeksthema's, namelijk: gebruikers (perceptie, gebruik, toe-eigening, participatie), mobiliteit, stedelijke dichtheid, microklimaat en vervuiling, akoestiek, beplanting en biodiversiteit, water, kunstmatige verlichting.

Wetenschappelijke benadering

Op basis van de wetenschappelijke doelstelling die wordt beoogd door de DRUPSSUC-studie, worden een reeks gemeenschappelijke doelstellingen van de diverse behandelde onderzoeksthema's voorgesteld. De verbetering van de levenskwaliteit in een stedelijke omgeving vormt de fundamentele doelstelling. Om in te spelen op het streven naar levenskwaliteit in de stad, zijn er ingrepen nodig die de acht actiegebieden die in dit onderzoek aan bod komen, combineren. Deze fundamentele doelstelling wordt vervolgens opgesplitst in vier strategische doelstellingen voor het ontwerp en de vernieuwing van stedelijke publieke ruimten met het oog op een duurzame ontwikkeling van de stedelijke zones. Deze vier strategische doelstellingen zijn:

- Ontwikkelen van stedelijke openbare ruimten als plaatsen die de groepsvorming bevorderen
- Ontwikkelen en aanmoedigen van vormen van gebruik van de openbare ruimte die de hinder beperken en een positieve invloed hebben op het milieu
- Ontwikkelen van stedelijke openbare ruimten als structuurgevende elementen van onze verstedelijking
- Ontwikkelen van natuurlijke ruimten en vrijwaren van de natuurlijke cycli in de stedelijke openbare ruimten

Praktisch streefdoel

Het praktische streefdoel van DRUPSSUC is het ontwikkelen van methodologische en technische hulpmiddelen bij het nemen van beslissingen in het ontwerp- en vernieuwingsproces van stedelijke openbare ruimten. Deze middelen zijn gericht op verspreiding naar een breed publiek.

CONCLUSIES

De DRUPSSUC-studie werd uitgevoerd in twee fasen: de eerste fase bestond in de theoretische benadering van het onderwerp, de tweede omvatte de validering door toetsing aan de situatie op het terrein.

Bibliografisch onderzoekswerk, gevoed door uitwisseling van kennis tussen onderzoekers van uiteenlopende disciplines, leidde na afloop van de eerste fase van de studie tot de productie van een theoretisch corpus. Dit is opgesteld op basis van een gemeenschappelijke typologie van de openbare ruimten en gemeenschappelijke doelstellingen. Het formuleert op transversale wijze voor de verschillende thema's globale theoretische uitdagingen en aanbevelingen inzake de inrichting van deze ruimten.

DRUPSSUC - Resultaten

Ontwerp en renovatie van publieke stedelijke ruimten voor een duurzame stadsontwikkeling

De tweede fase was gericht op de validering van de theoretische aanpak aan de hand van casestudy's. Door de criteria en aanbevelingen voor de inrichting van de openbare ruimte uit het theoretische corpus te toetsen aan de praktijk, kon hun gebruikseenvoud in de hulpmiddelen voor besluitvorming en ontwerp, die eveneens tijdens deze tweede studiefase werden ontwikkeld, worden gevalideerd en gecontroleerd.

Transversale structuur

De respectieve actiegebieden van de aanvankelijk beoogde acht thema's overlappen mekaar. De disciplines en parameters waarmee rekening moet worden gehouden in stadsvernieuwingprojecten, versterken of verzwakken immers mekaar. De zowel fysieke, fysiologische of psychologische, als sociale, culturele, politieke, economische of ecologische stedelijke behoeften en uitdagingen ontmoeten mekaar, botsen of geraken verweven, afhankelijk van de aard en de inhoud van de openbare ruimten. Daarbij komt nog dat de acht aanvankelijke thema's niet volledig of exclusief zijn. Het bleek dan ook nodig om een structuur op te zetten voor de transversale benadering van de openbare ruimten.

De gekozen structuur zal altijd onvolmaakt zijn, aangezien de openbare ruimte een erg complexe aangelegenheid is en een compleet en absoluut antwoord niet bestaat. Afgezien van deze vaststelling wil de voorgestelde structuur, namelijk een boomstructuur, tegelijk aanpasbaar en heraanpasbaar zijn. De belangrijkste doelstellingen ervan zijn immers leesbaarheid en evolutievermogen.

Het eerste niveau van de boomstructuur verwijst naar drie analyse- en actieschalen: context, morfologie en gebruik. De context vormt het kader waarin de ruimte zich situeert, van het aangrenzende gebouw tot de stedelijke netwerken en structuren. De morfologie beantwoordt aan de fysieke kenmerken en componenten van de ruimte. Het gebruik gaat over al wat niet materieel is, maar toch de ruimte scheidt en het gebruik ervan bepaalt. De vereniging van deze drie schalen is de transversaal beoogde publieke ruimte. Het principe is weergegeven in de onderstaande figuur.

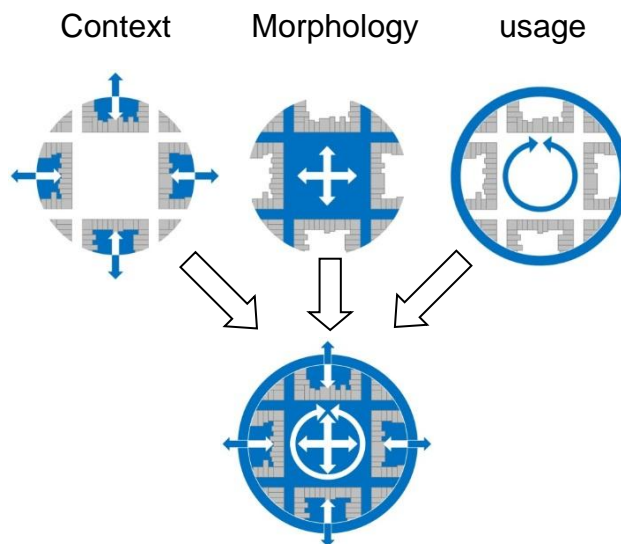

Figure 0: Arborescence first level

De Hulpmiddelen

De hulpmiddelen die resulteerden uit het DRUPSSUC-onderzoek, vormen een geheel van zowel theoretische als praktische fiches. Deze verschillende fiches implementeren een transversale boomstructuur die steunt op de drie schalen: context, morfologie en gebruik.

BIJDRAGE AAN EEN BELEID GERICHT OP DUURZAME ONTWIKKELING

Als aanvulling bij de tools die beschikbaar zijn op het internet (www.drupssuc.be), zijn een aantal aanbevelingen veeleer een bijdrage van het project als wetenschappelijke ondersteuning aan een beleid van duurzame ontwikkeling:

Definiëren van een globale visie van de functies van de stad en van de openbare ruimten: Voor het ontwerp en de vernieuwing van de stedelijke openbare ruimten is het nodig een globale kijk te hebben op de rol die de stad en haar openbare ruimten dienen te vervullen. Zo blijken de rol van de stad als levensruimte en die van de openbare ruimte als plaats van groepsvorming en socialisering voor haar bewoners essentieel en onlosmakelijk verbonden. Op het niveau van de openbare ruimte gaan deze fundamentele functies gepaard met een omkering van de prioriteiten op het vlak van mobiliteit, waarbij voorrang moet worden gegeven aan verplaatsingen, haltes en verblijven van voetgangers, kinderen, personen met een beperkte mobiliteit, fietsers en gebruikers van het openbaar vervoer. Naast deze prioriteiten is het ook nodig een volutaristisch beleid te voeren met het oog op een kwantitatieve en kwalitatieve vermindering van het aantal rijdende en geparkeerde motorrijtuigen in de stad, voor zowel het vervoer van personen als van goederen.

DRUPSSUC - Resultaten

Ontwerp en renovatie van publieke stedelijke ruimten voor een duurzame stadsontwikkeling

Definiëren van de netwerken: Volgens hun ligging kunnen de openbare ruimten bijdragen tot de netwerken van toegankelijke buitenzones voor ontspanning (parken en andere groene ruimten), reisroutes voor fietsers en gebruikers van het openbaar vervoer. De inrichting van een openbare ruimte draagt ook bij tot de groene en blauwe ecologische netwerken. Deze verschillende netwerken moeten vooraf worden uitgetekend op het niveau van de wijk en van de stad.

Inzicht verwerven in de organisatie en dimensionering uitgaande van de basisprioriteiten: De fundamentele voorrang die moet worden gegeven aan voetgangers, kinderen en personen met een beperkte mobiliteit, alsook aan fietsers en het openbaar vervoer, moet tot uiting komen in een aangepaste dimensionering, waarbij het saldo kan worden toegewezen aan andere gebruikers en toepassingen. In veel openbare ruimten is de nuttige ruimte beperkt, een argument te meer dat pleit voor de ontwikkeling van een gedeelte inrichting in woonstraten, op squares, op polyfunctionele pleinen...

Inzicht verwerven in de keuze van de componenten voor een duurzame balans: Ongeacht of het gaat om aanplantingselementen, bodembedekking, stadsmeubilair of verlichting, elke component speelt een rol in de economische, maar ook in de ecologische balans van de inrichting. In dit kader moet elk element worden bekeken over zijn volledige levenscyclus. Naast hun dimensionering moet de keuze van de plantensoorten ook aansluiten bij de stedelijke omgeving waarin de planten moeten overleven. Het waterbeheer in de openbare ruimte verdient bijzondere aandacht om de natuurlijke cyclus ervan optimaal te respecteren. Doorlatende bodembedekkingen zijn zelden geschikt voor de activiteiten waarvoor de openbare ruimte bestemd is, zodat deze cyclus zo goed mogelijk moet worden gerespecteerd, door naast rioleringsystemen diverse maatregelen te treffen die bevorderlijk zijn voor het vasthouden, het doorsijpelen en verdampen van het water.

Kennis nemen van de behoeften van de bewoners en de gebruikers: De bewoners worden erkend als de hoofdspelers in een duurzame stad... Zij hebben uiteenlopende behoeften: op het gebied van veiligheid, mobiliteit, ontspanning, natuur, sociaal verkeer, stimulering, groepsvorming... Omdat de bewoners hun hoofdrol in de stad voluit kunnen spelen, is het belangrijk dat zij het gevoel ontwikkelen dat zij deel uitmaken van de stad, de wijk, de openbare ruimten en de gemeenschap. Dit gevoel steunt op symbolische dimensies, gebruiken en eigenschappen. De inrichting van de stad en haar openbare ruimten moet dan ook de stedelijke identiteit stimuleren.

Interactie met de bewoners en de gebruikers: In het kader van een studie rond de inrichting van een openbare ruimte kan de kennisneming van de behoeften van de bewoners en, ruimer genomen, van de gebruikers bijzondere vormen aannemen. Onder meer tevredenheidsenquêtes en participatieprocessen kunnen een interessante aanpak vormen en verdienen aanmoediging in overeenstemming met het werk van de ontwerper.

Convergerende acties: De voorgaande aanbevelingen streven weliswaar geen volledigheid na, maar zouden de ontwikkeling van bijkomende en convergerende acties op het gebied van ruimtelijke ordening, stedenbouw, architectuur, mobiliteit, milieu ... mogelijk moeten maken, om zodoende steden en openbare ruimten te bouwen waar de bewoners graag leven, verblijven, halt houden en mekaar ontmoeten. De tenuitvoerlegging van deze acties vergt tijdens het hele verloop sociale begeleiding, opdat de vernieuwing van de openbare ruimten in wijken die worden bewoond door mensen in een precieze situatie, deze bevolkingsgroepen niet marginaliseert en niet verjaagt naar andere, even kwetsbare plaatsen.

CONTACT INFORMATIE

Coördinator

André De Herde

Université catholique de Louvain (UCL)
Architecture et Climat
Place du levant, 1
B-1348 Louvain-la-neuve
Tel:+32 (0)10 47 21 42
Fax:+32 (0)10 47 21 50
deherde@arch.ucl.ac.be
www-climat.arch.ucl.ac.be

Partners

Gerrit Vermeir

Katholieke Universiteit Leuven
(K.U.Leuven)
Afdeling Bouwfysica en Laboratorium
Akoestiek en Thermische Fysica
Celestijnenlaan, 200 D
B-3001 Leuven
Tel:+32 (0) 16 32 71 28
Fax:+32 (0) 16 32 79 84
Gerrit.Vermeir@bwk.kuleuven.be
www.kuleuven.be/bwf en
http://fys.kuleuven.be/atf/

Marie-Françoise Godart

Université Libre de Bruxelles (ULB)
Institut de Gestion de l'Environnement
et d'Aménagement du Territoire – IGEAT
Avenue F.D. Roosevelt, 50
B-1050 Bruxelles
Tel:+32 (0)2 650 43 28
Fax: +32 (0)2 650 43 24
mfgodart@ulb.ac.be
www.ulb.ac.be/igeat

Yves Hanin

Université catholique de Louvain (UCL)
Centre d'études en Aménagement du
territoire – CREAT
Place du Levant, 1
B-1348 Louvain-la-Neuve
Tel: +32 (0)10 47 21 27
Fax: +32 (0)10 47 87 13
hanin@urba.ucl.ac.be
www.urba.ucl.ac.be/creat

